

14. číslo Informace pro členy Společnosti bří. Čapků 1981

BYLA JSEM NA SVĚTĚ

/To je název dosud nevydaných pamětí národní umělkyně Olgy SCHEINPFLUGOVÉ, z nichž ukázky četli zasloužilé umělkyně Vlasta FABIÁNOVÁ a Hana KOFRÁNKOVÁ. Večer pořádaný loni 4. prosince byl pro neobyčejný úspěch opakován letos 6. dubna. Z bohatého textu přinášíme aspoň stručný výtah. /

Člověk se narodí dvojici lidí, kteří se sešli náhodou lásky. Jejich vlastnosti, zděděné po předcích, mu utkají povahu a osud. Být člověkem znamená být hrdinou, neboť po úžasu dětství přichází řetěz bitev, které, ať jsou prohrané nebo vítězné, vždycky skončí smrtí.

Moje první angažmá ve Švandově divadle na Smíchově nebylo zlé, ale také ne snadné, malých šatnách se Éro mne nenašlo místo, skříňka ani zásuvka, musela jsem si denně přinášet Kufříku šaty, střevíce, líčidla i paruku, kterou jsem si vypůjčovala od kadeřníka a platila jsem za její učesání, ačkoliv jsem byla první měsíce bez gáže. Po půl roce bezplatného zaučování jsem dostala plat 100 korun měsíčně a role, protože paní Švandová nestačila hrát všechno. Velká osobnost režiséra Bora jako by se do tohoto malého divadla ani nevěsta, otvírat repertoriu všechny dveře dokořán. Naučila jsem se brzy vidět do tváře hereckého poslání, které nebylo nikdy ni korm jen zaměstnáním, této nevyčerpatelné a neúnavné vášni, jež vyžaduje od herce všechno, co kdy uložil do svých zkušeností. Ale život se přivalil jako vzedmutá vlna, vynášel mě nahoru i potápět, aby mě naučil vypínat síly, a postaral se o to, abych si brzy zvykla na neúnosné dávky citového utrpení.

Byl to rok 1920, který rozhodl i o mém životě – seznámila jsem se s Karlem Čapkem. Táta o něm často vyprávěl, měl ho říkat. že jeho chlapecký zevnějšek a vtipnost si podrobují každého, kdo s ním přišel do styku. Měl za sebou dvě společné knížky s bratrem Josefem a svoje Boží muka, která vzbudila zvědavost hlavně mladé generace. Jako divadelní autor právě docházel na s kousky svého Loupežníka, kterého připravovalo Národní divadlo. Měl za sebou „krátkou éru vychovatele, a ještě kratší knihovníka, první povolání ho skličovalo, druhé mu uvažovalo nemocná záda a nutilo ho stoupat na žebříky. Zakotvil konečně v novinách, s představou, že žurnalistika je jedním z nejodpovědnějších povolání. Nějakou šťastnou náhodou ho zvědavost zavedla do divadla na Smíchov, viděl mne v nějaké poetické roli a s plachostí studenta na mě počkal po představení. Začali jsme si spolu vyměňovat umělecké názory a náš dialog trval devatenáct let, až nám v něm smrt zabránila pokračovat.

Čapek otvíral oči dokořán na každou podrobnost života a umění, učil mě moderně vidět, rozechvěl mě Prudhommeem a Francisem Jammesem, říkali jsme si spolu

často Baudelaira a Rimbauda, A ovšem Apollinaira. Pro mne to byla básnická zjevení. Začala jsem chápat, co je to svědomí ke slovu.

Čapkovo dlouhé každodenní doprovázení z divadla k našemu bytu vzbudilo ovšem zájem mého otce, mezi redakčními kolegy nastalo vyjednávání a mých necelých osmnáct let, pro básníka tak potěšujících bylo pro tátu přitěžující okolností této bleskově vzplanuté známosti. První vystoupení roli Mimi v Čapkově Loupežníkovi pak nás zasnoubilo pro společnou práci o pojetí rolí, zápase o veřejné věci českého života, boji za Záhranu ohrožené existence naší země.

Ještě se mu neodlepil od pat úspěch Loupežníka a už ho posedla jiná myšlenka, roboti. Na mou mladost zaútočila z jeho úst i rukopisu slova, která se začala ozývat až po třiceti létech, Tedy druhé polovině tohoto století: Odlidštění, mechanizace, dehumanismus, davový blově k. 'Bojím se, že se lidé stanou stroji a stroje přisvojí lidský mozek Vysvětloval. Chtěla jsem mu už, tenkrát rozumět ale snad to bylo všechno větší, než dá, nejen o těch skoro třináct let věkového rozdílu, ale i znásobené genialitou jeho předvídatosti.

První měsíce g Čapkem byly štědré, nejštědřejší, darovali jsme jeden druhému své životní plány, mých byl on a já zase v jeho. I když jsme se vídali nejméně jednou denně, posílal mi dopisy, když jsem je chtěla spálit, dal je mému bratrovi: „Vtom se budou jednou prohrabovat nějací příští Arne Novákové, schovej to, nemáme se zač stydět.“

Má střecha nad hlavou byl můj citový svazek s Karlem Čapkem. Denně jsme srůstali představou neoddělitelnosti, psali jsme, já hrála a on propadl režii. Začal poznávat z blízka herecké osobnosti, zkoumal je, okouzloval se jimi, a každý den objevil na někom něco nového a zajímavého. jako dramaturg musel někdy udělat literární kompromis, aby se uplatnila repertoriu osobnost toho či onoho velkého herce či herečky, a byl šťasten, kdykoli se zrodil veliký a nový výkon.

Já se rozběhla za všemi, kdož mi nabídli trochu smíchu, a přátelských vztahů, zakotvila 'sem tak zvané Táfelrundě, která zasedala denně u mne nebo klubu; byla to nerozborná společnost mých divadelních přátel, které jsem byla zvyklá vídat od svých divadelních a literárních začátků. Později se tento kruh překřtil na Marcelku, ačkoli jsem jeho jediným ženským příslušníkem byla já, ostatní manželky či přítelkyně mužských členů byly jenom hosty: Byla to chytrá společnost s všestrannými zájmy a debatami o kulturních událostech, o světovém názoru i svobodě naší republiky. .

Hra Ze života hmyzu putovala zatím stejně úspěšně za předcházejícími Roboty po celém světě, a když se Čapek odhodlal uvést na scénu svou Věc Makropulos, věděla jsem už, proč napsal onen boj g dlouhověkostí, protože na otázky života nechtěl odpovídat smrtí. S odhodláním filozofa nechal spálit recept na nesmrtelnost, čekal na dobu, kdy žití nebude lidstvu prodlužovat zázrak a utopie.

Sama jsem zatím psala romány a hry potřebě zabývat se člověkem ještě podrobněji než na jevišti. A při tom jsem měla silnější zájem o Capka a jeho práci než o svou vlastní, obrněna pro veřejný život snášela jsem s úsměvem útoky, jimiž proti mně vyjíž děl pravicový i bulvární tisk, který mi měl za zlé toto a jiná přátelství, ale trpěla jsem. křečovitě, kdykoliv zaútočili na Čapka.

Nemohla jsem s ním všude cestovat, vázalo mne angažmá a smlouvy na pohostinské hry v Brně, Ostravě i na venkově. Věděla jsem, jaké náladě odjel r, 1923 do Itálie, a proto dodnes chápu, že se mu tam mnohé líbilo méně než šťastným lidem. Jeho dopisy byly plné melancholie a resignace.

Anglii už viděl očima uklidnění a úsměvů, okouznil. se G. B. Shawem, vzpomínal rád na přátelské přijetí, kterého se mu od něho dostalo, Tenkrát si ještě nepomyslel, že tento sebevědomý irský obr napíše po Čapkově smrti nejskromnější větu, která proletěla tiskem celého vzdělaného světa; "Proč on a proč ne já". Liboval si přátelství s Dr. Otakarem Vočadlem, který ho osobně doprovázel po Anglii, a napsal mi, že začal kreslit.

Bratři Čapci si stavěli v roce 1924 dvojdomek se společnou zahrádkou, Karel se mi nezmiňoval o ní, ani o své rodině, ačkoli byl u mne denně doma po celých patnáct let, než se vzali. Pochopila jsem, že má pro to své delikátní důvody, a snažila jsem se je respektovat a Jeho nejbližší okolí našemu vztahu nepřálo, a Karel byl příliš jemný a chlapecký, aby si s tím věděl rady, vynahrazoval mi to nesmírnou oddaností a důvěrou, Karel přál Josefovo malířství, přesvědčen, že bude jednou po právu oceněno, ale svou fantazii už nechtěl spojovat s myšlenkami druhého. „Literatura potřebuje celého člověka“, řekl mi, ačkoli jsem byla natolik chytrá, že jsem se nepletla do jeho bratrského spojenectví.

Rozevlátá divadlem, literaturou i přátelskými vztahy cítila jsem jakousi nutnost denně vedle jeho zářivých očí usednout, abych krotila své bolesti i neklidné myšlení Táčem jeho objektivnosti a rozumu, Nevnucoval mi svůj pragmatismus, doplňovali jsme se, Zatím co on lidi pečlivě zkoumal, já se jimi opojovala, ale oba jsme jim a ně naivně věřili.

Továrna na absolutno vznikla na pokračování pod neúprosným bičem pravidelného termínu. Čapek se zapřísahal, že už to nikdy v životě neudělá. Bylo milé vidět v té utopistické satíře kus společně poznaného prostředí, zkušenosti z periferie, Krakatit psal později jako posedlý, rukopis si přinesl z Prahy na venkov k Jindřichovu Hradci a svěřoval mi dopisech své pocity: hrdina umírá, jsem dojat jako nad skutečným Člověkem, musím ho z toho dostat. Když byl rukopis ho-

tov, přines) mi jej přečíst. Vypadal, jako by se vrátil z daleké cesty, a byl unavený jako vždycky, když dokončit knihu.

Několikrát mi svěřil, že touží oživit někdejší popularitu povídky, litoval, že lidé podceňují krátkou prózu a že pouze romány přitahují zájem čtenářů, Povídky se letech dvacátých kupovaly nanejvýš jako čtení do vlaku, vynikající autoři jim marně věnovali svůj talent a, důvtip, Čapek si přát napsat také jednou pořádný tlustospis, ale odhadl, že čtenář tohoto století se musí dovídat i vzrušovat zkratkou, a začal své Povídky z Jedné i druhé kapsy. Plýtvat náměty, ze kterých by každý praktický spisovatel vytěžil děje pro desítky románů.

Život Čechách nebyl nikdy lehký a kultuře teprve ne, nelibosti politických stran či osobních zaujatců se vybíjely nejen tisku, ale i ve skupinách a společenských kruzích. Mít rád jednoho umělce znamenalo často nebo skoro pravidelně nesnášet druhého. neuvažovalo se o tom, že je to srdce. Tři zralí muži, a nimiž jesen se stýkala v začátcích svého vývoje, mi byli příkladem objektivnosti. Šrámek respektoval i toho kdo ho neměl rád, Langer se s odpůrci vypořádal svou rozšafností a Čapek neuznával důvody nepřátelství mezi slušnými lidmi. Jeho úcta k hodnotě druhého byla úžasná, přiznám se, že jsem to považovala za slabost, nedovedla jsem pochopit, že by mohl být někdo tak spravedlivý. Nestaral se o to, jak ho kdo snáší, ale by' šťasten, když mohl někde objevit přátelství.

Ale brzo začalo soužení, předáci politických stran. čiperně využili neklidu a přesvědčovali, že je nutno vypovědět boj snášenlivosti. Nevěděla jsem, že to, co mě skličuje, je jen predehra k dlouhému ději, v němž budu zápasit o uchování svého vlastního já, svého životního názoru o důstojných podmínkách člověčenství. O úroveň lidskosti, kterou jsem se učila znát dětství od otce a za kterou jsem bojovala společně s Karlem Čapkem.

NAD HROBEM KARLA ČAPKA

Jako každoročně jsme loni v den 25. prosince pietně postáli u hrobu Karla Čapka i jeho choti Olgy Scheinpflugové na Vyšehradě. Hana KOFRANKOVA přečetla v překladu Marie Borešové dopis Mariny CVETAJDVOVÉ, který napsala 26. prosince 1938 z Paříže své přítelkyni Anně Teskové:

„Šťastný Nový rok, drahá Anno Antonovno!

Jakou tragédií skončil tento! Mur mi přečetl v časopise o smrti Karla Čapka. 48 let! Mohl by žít - ještě 20! A zejména nyní, kdy je tak vážený a potřebný, kdy už č I o v ě k znamená - h r d i n a. Na jakou chorobu zemřel? V novinách bylo pouze - après une courte maladie. Zkrátka - jsem nevěřila sluchu. To není pravda! To nemůže být! Vždyť se právě uvažovalo o Nobelově ceně, /Skutečně to může změnit jedině smrt! / 'A teprve když jsem si to sama, vlastníma očima přečetla, uvěřila jsem, Oplakávám v něm Čecha, oplakávám něm člověka, oplakávám v něm - svou generaci. Z našeho pluku zase ubylo.

Od zářijových dní - nebylo dne, abych se ráno nezeptala Nura: A co o Čechách? a zrovna tak Často o Čechách - nic, A nyní - tohle.

Jsem zcela omráčena tou ranou. Přesně před rokem na rozloučenou dostal svůj poslední dárek: přijal vše, přijal i toto. A jaký pocit výčitek mám, která žiji ve Francii, jako spoluvražedkyně. / Tak je třeba chápat třetí báseň - je lepší podobou Francie. Nepřestávám se divit, že život jde nyní mimo lid, proti lidu a že je to téměř všude na zeměkouli, neboť nikdy nestáli tak proti sobě - lid a vůdci/.

Chudák Čapek! Co si odnesl na rozloučenou? Zradu, zpronevěru, vítězství hrubě síly. Je hořké tak umřít.

Jedno mě trochu utěšuje, obměkčuje: kouzlo dne, On. se, jako Simeon, dočkat Krista. Ačkoliv nečekal, přece se dočkal! Dalo by se říci: kdo umírá o Vánocích - neumírá, Také si to myslím: možná, že - v okně nemocnice - a uviděl sníh velké vločky - a z toho tiše usnul. Pane, dej, aby jednou - odkudkoliv - viděl svou zemi - znovuvzkříšenou! Aby oba vstali z mrtvých - země i on! Amen."

NOVÁ VYNIKÁJÍCÍ MONOGRAFIE

JOSEFA ČAPKA - SPISOVATELE

Nová kniha o literární tvorbě Josefa ČAPKA z pera Jiřího OPELÍKA, vydaná v Praze r. 1980 nakladatelstvím Melentrich jako 58, svazek edice Odkazy pokrokových osobností naší minulosti, je vynikající dílo. Je to první knižní monografie fundovaného literárně historického zaměření. Hlavně tím - a ovšem i podstatně větším rozsahem - se odlišuje od předchozí knižní monografie, kterou s básnickým zaujetím jako duchaplný esej napsal o beletrii Josefa Čapka Vítězslav NEZVAL/Praha, F, Borový, 1937/, Opelíkova kniha vyšla i' malém nákladu a je proto už nyní nesnadno dosažitelná. Otiskujeme tady aspoň dva úryvky, nichž autor charakterizuje pojetí své knihy: .

„Kdo obracíte tuto knížku v dlani a nevíte, zda ji koupit. i kdo jste si ji už odnesli domů, nechť je Vám jasno, co od ní můžete očekávat. Je to pokus vyložit literární dílo Josefa Čapka: po jednotlivých svazcích i jejich úhrnu, v závislosti na tvůrcově životním údělu i na uměleckém proudění doby, v nejtěsnější blízkosti jeho výtvarného. díla i sou,, dobého písemnictví. Autor této monografie si myslí, že slovesnou tvorbu Josefa Čapka nedocenila ještě ani literární historie, ani čtenáři; tato tvorba stále ještě nevrhá vlastní stín, protože je dodnes nazírána ve stínu vrhaném jak beletrii slavnějšího umělcova bratra Karla, tak umělcovým vlastním a primárnějším dílem' výtvarným. Josef Čapek se trápil otázkou, zda někdy dostane domovské právo domácí kultuře. Tato knížka pokusem dovodit rozbory, že beletrie Josefa - a to beletrie jako celek, nikoliv jen její populární kusy - má na ono domovské právo nárok tak samozřejmě, jak samozřejmě se tento ná-

rok už dlouho přiznává Čapkovým obrazům. Autor této knížky je dokonce přesvědčen o tom, že slovesné dílo Josefa Čapka dosáhlo ve svém zralém závěru hodnot, kterými se vřadilo do kontextu písemnictví evropského. Kdo chce správnost takových závěrů posoudit sám, nemusí chodit daleko: najde výbor z beletrie Josefa Čapka připojen hned za výkladové partie druhé části tohoto svazku“.

„Dílo Josefa Čapka je podvojně; výtvarné a literární. Tato knížka se pokouší osvětlit jeho složku literární, popřípadě prostřednictvím literárního rozboru porozumět jednotě obého. Při tom autorovy příspěvky o výtvarném umění zařazuje do rámce jeho díla výtvarného. Čas pomalu odnáší konvence a pověry, jimiž bylo přijetí Čapkovy tvorby od počátku provázeno, zdá se však, že výtvarné složce se zatím dostalo přece jen uspokojivějšího výkladu i ocenění než složce druhé. Kdysi se razil zlomyslný bonmot, že malíři považují Josefa Čapka za spisovatele, zatímco spisovatelé ho považují za malíře - výtkou domnělé umělecké bezprizornosti ospravedlňovala se zásadní nechuť k Čapkovu zjevu. Situace se zatím změnila, Čapkovo výtvarné dílo bylo už uznáno za jedinečnou hodnotu, Avšak u jeho beletrie stále ještě máte její různorodost, zvláštní povahy její literárnosti nebo vůbec její neliterárnost a také fakt tvůrčí spolupráce s bratrem Karlem, Této poslední okolnosti se chytá nová varianta staré duchaplnosti, podle níž byl prý Josef Čapek asi takovým spisovatelem, jakým Karel kreslířem. je to pitomost, ale rozšířená. Této knížce je ovšem cizí advokátský postoj a stejně cizí jí je i otevřená polemika, ačkoliv se v mnohém ohledu rozchází s dosavadní literaturou předmětu. Jejím cílem je pozitivní poznání. Chce pojmenovat osobitost Čapkových slovesných prací a s tím aspoň naznačit jejich obecnější obzory.“

VÝSTAVA JOSEFA ČAPKA

V BRATISLAVĚ

V galerii hl. města SSR Bratislavy byla 15.3.1981 zahájena výstava z díla Josefa Čapka. V šesti sálech krásného Mirbachova paláce byl instalován soubor téměř osmdesáti olejových obrazů doplněný reprezentativním výběrem kreseb a grafiky. Z úvodního slova komisaře výstavy J. SLAVIKA vybíráme:

„V úryvku skvělého eseje Josefa Čapka Kulhavý poutník jste vyslechli v přednesu člena bratislavské Nové scény Jaroslava ROZSÍVALA Čapkovy věty: „Odkud a kam? ptají se. když se toulávám po krajině oravské. Tož z Podzámku hore na Javorovou. . . zpod oravského hradu, od panské hospody, z našeho dvorka, kde jsem se rozmýšlel, a jdu na horu Javorovou“ - zazněla pak odpověď na položenou otázku..

Už z Čapkova životopisu víme, že zarámování úvodních reflexí Kulhavého poutníka oravskou krajinou není náhodné, Ale teprve pohledem clo Čapkova malířského díla odhalíme pro jeho tvorbu plněji význam vztahu k Oravě a Slovensku vůbec, který se konstituoval pravidelnými oravskými pobyty ve 30, letech, Předběhneme-li nejprve vývojový sled nynější výstavy a podíváme-li se na obrazy první poloviny 30, let,

nepřehlédneme zřetelnou významovou změnu. Na Čapkových olejích z poloviny 20. let se setkáváme převážně s postavami, které z tělesnu jí městské, zejména proletářské typy. Ještě na plátnech krajin z konce 20. let nejsou dětské postavičky nijak venkovsky charakterizovány. Ale čím bliž k polovině 30. let vyhraňoval se zřetelně definovaný typ vesničanů na většině Čapkových obrazů. Je nepochybné, že tuto proměnu významového určení motivů podnítilo silně také jeho oddané zahledění do oravského kraje, vcítění do tehdejšího starobyle impozantního a nesnadného života jeho lidu. Dokonce i v mezích svého rázovitého tvárného zjednodušování konkretizoval postavy některých obrazů oravskými rysy. Včlenění zvětšeného folklorního ornamentu do obrazu zde na výstavě Zpívající děvčata z r. 1936 souvisí s oživením Čapkova zájmu o folklorní projev, jaký na Oravě zastihl a jaký ho zaujal.

Výtvarným přebásněním oravských prožitků zesílil zároveň Čapkové malbě prvek epický: Venkované jeho obrazů z 30. let putují po polních cestách nebo se na nich před domky zastavili družném hovoru. U „malíře uměním podobojí“ jak pojmenoval symbiózu malíře a literáta v díle Josefa Čapka velký básník František Halas, připadá paradoxní, že dějový akcent jeho obrazů zesílil v době, kdy právě myslitelskou zaujatostí Kulhavého poutníka oponoval dějovému typu literatury. Polemičnost byla na místě proti „plytkému dějaření soudobé literatury.“ /L Opelík/. hrozila by ovšem vylít s vaničkou i dítě, kdyby byla příliš zobecněná. Vždyť epický vztah ke světu má rovněž základní význam, jak ostatně přesvědčivě dokazuje brilantní bratrské dílo Karla Čapka. V té souvislosti pak zvláště je zajímavé, že právě knihou své životní moudrosti, Kulhavým poutníkem, se Josef Čapek nejvýrazněji odlišil od typologie bratrovy tvorby, níž nějaká analogie ke Kulhavému poutníku zcela chybí.

Vysvětlení paradoxu dějových obrazů Josefa Čapka, podnícených Oravou, a nedějového rozjímání Kulhavého poutníka. v němž také nechybí oravský horizont, dává obsah uvažování v této knize, Zdá se, že pro filozofomata Kulhavého poutníka, těžkomyslně přemítajícího o kosmické opuštěnosti člověka a o jeho mravním závazku k sociální solidaritě, byly právo venkovské dějové obrazy prostředkem tvárného příměru pro touhu po vyrovnání věčných problémů sváru individuálního a kolektivního lidského bytí.

V těchto několika poznámkách, které musí být v nejstručnějším vyjádření jen kusé, se snad přece jen rýsuje zvláštní význam oravské inspirace díle Josefa Čapka a jeho vztahu k slovenské specifičnosti. Pravda, konkrétnější by byl k tomu mohl povědět spíše Jaroslav Rozsival, kdyby byl na svůj přednes úryvku z Kulhavého poutníka navázal ještě úryvkem ze své půvabné knížky někdejších chlapeckých vzpomínek na bratry Čapky z Oravského Podzámku. ných poznámkách mohlo jít z povinnosti komisaře výstavy jen o připomínku některých souvislostí výtvarných. A tu mi ještě zbývá povědět aspoň nejstručněji o cetkovém zaměření expozice: Není jejím cíle zvláštní zdůraznění malířových vztahů ke Slovensku, i když pozorný divák tu

nepřehlédne opěrné body postižení jejich významu. Výstavě Ide o to ukázat ve slovenské metropoli poprvé souhrnně Čapkovo dílo výtvarné tak, aby zřetelně vyvstaly jeho hlavní rysy ve všech tvůrčích oblastech, tj. přednostně v malbě olejových obrazů a aspoň hlavních náznacích jeho bohatého díla kreslířského a grafického - od doby raného průzkumu až po protifašistický boj, završený mučednickou smrtí. Aspoň Y textech výstavního katalogu je pak vyjádřena sounáležitost výtvarného a literárního díla Josefa Čapka, jehož plný význam jako umělecké i lidské osobnosti pro domácí i evropské umění můžeme docenit až z průniku obou těchto sfér jeho tvořivosti".

Péčí Národní galérie je bratislavská výstava rozšířena a instalována ještě v Ostravě /květen-červen 1981/ v pavilonech areálu Černá louka.

D R O B N O S T I

Kde všude jsou rukopisy Karla Čapka a leden byl nedávno objeven v ústředním archivu Estonské SSR. Je to dopis, který na žádost estonského časopisu pro mládež adresoval Čapek tamním čtenářům roku 1935.

xxx

Psali isme již o tom, že koncem minulého roku byla Berlíně uspořádána Ústava Život a dílo Karla Čapka. S radosti zjišťujeme, že měla velký úspěch - jeden z návštěvníků o ni napsal, že to byla nejlepší literární výstava, jakou kdy v Berlíně viděl, Jak známo, byl Čapek Berlíně již roku 1910 na studijní cestě.

xxx

Akademie umění NDR a Humboldtova universita vydaly knihu Hansjorga Schneiders Exilové divadlo v Československu 1933-1938, níž je oceněna činnost našich spisovatelů Karla Čapka, Zdenka Nejedlého, Vítězslava Nezvala, Ivana Sekaniny, a Ivana Olbrachta boji proti fašismu a při pomoci německým emigrantům, hlavně divadelníkům.

xxx

Také čtenáři Mongolské lidové republiky se nyní seznamují s dílem Karla Čapka, které tam začíná vycházet.

xxx

Válka s mloky jako opera. Plzeňský Časopis Pravda otiskl 13. X. 1980 článek Evy Hanykové, z něhož vyjímáme podstatnou část, týkající se Čapkova díla:

Když slavila nejstarší sovětská konzervatoř 1962 sto let trvání, byl mezi nejmladšími absolventy Vladislav Alexandrovič Uspenskij z Omsku. Po tříleté aspirantuře u Dmitrije Šostakoviče mu tento profesor uložil, aby složil operu na téma Válka s mloky. V té době se zase připravovala k diplomové práci Kina Jevsejevna Tajmanová; psala libreto k této opeře. Tak se sešli dva mladí talentovaní lidé, plní tvůrčích nápadů a vynalézavosti. Spojili své invence, úkol brilantně splnili a vytvořili operu-balet, Tajmanová vysvětlila při karlovarském. pobytu ideu společné práce; Pojali jsme salamandry jako představitele fašismu, Jeho hrůzy mohl nejlépe demonstrovat balet Pěvecké party jsme určili lidem, kteří s fašismem bojují. Válku s mloky jsme nastudovali s baškirskými umělci na scéně Národního divadla v Ufě, Premiéra bylo na jevišti leningradské konzervatoře. hledišti zasedli naši profesoři. Dovedete si. představit to rozrušení a napětí jak 'to dopadne? Všechno se skončilo šťastně, jako v pohádce, Při posledních tónech nové opery náročné obecenstvo nadšeně aplaudovalo a o něco později byla svatba obou autorů.

xxx

Československá televize uvedla tři zfilmovaná díla Karla Čapka: prosinci to byla Velká policejní pohádka s Patrem Štěpánkem a Zdenkem Řehořem, v lednu pak Osud pana Havleny v režii Víta Hrubína a úpravě Jaroslava Dietla; redaktora Lorence hrál Ján Hartl, Havlenu Vladimír Hrubý, předsedu senátu zasl. um. Václav Voska, číšníka Josef Vinklář, učitelku Nataša Gollová atd. Toto zpracování „Soudu“ bylo pro diváky velkým zklamáním. Ve scénáři I. Dietla zůstalo pramálo z Čapkova chápavého a laskavého pohledu na lidi a Čapkův humor se z příběhu vytratil úplně. Ani s dobrými herci nemohl režisér natočit podle této předlohy zajímavou inscenaci.

Mnohem lépe dopadla další Čapkova povídka Zločin na poště – kterou opět podle scénáře Jar, Dietla natočil pro televizi režisér J, Dudek, Tentokrát jsme viděli příběh vskutku čapkovský a znovu jsme se mohli obdivovat mimořádným hereckým schopnostem národního umělce V. Menšíka.

xxx

Výstava fotografií našeho člena Aleše Kuneše, kterou malé galerii Čs. spisovatele zahajoval náš předseda Dr. Fr. Krčma, měla velký úspěch. Značka /zmk/ v Lidové demokracii 21, ledna o ní napsala jiné: Čapkova strž je pojem, který je ctěn nejen milovníky literatury, ale každým kulturním člověkem naší vlasti. Mladý autor věnoval snímkům velkou péči a předložil je v jednotné úpravě černobílého rámečku, kterým po způsobu Josefa Sudka podtrhl jejich nostalgii. Strž je dnes legendou o lásce spisovatelově ke kousku české země, k oněm „pár hektarům ticha a stínu“ která mu po tři poslední léta života poskytovala klid a pohodu pro spisovatelskou práci, Kunešovy snímky se set káva jí s dávným viděním velkého spisovatele –

-a vlastně také fotografa Karla Čapka.

xxx

Karel Čapek Polsku. Ostravský časopis Nová svoboda přinesl 27. 8, 1980 pod značkou/ jd/ tuto potěšitelnou zprávu: V překladech naší literatury do polštiny je počtem titulů nejúspěšnější Karel Čapek. Dosud bylo vydáno 11 svazků, romány, povídky, tři dramata /pouze scénicky byly uvedeny tři další hry/ dvě knížky pro děti. Většina svazků vyšla v několika vydáních a chystají se další reedice, Dal by se z takto přeložených knih sestavil polský soubor vybraných spisů Karla Čapka, jak to svého času navrhoval propagátor, znalec a překladatel naší literatury Zdislaw Hierowski. Soubor by obsahoval dramata /RUR, Bílá nemoc, Matka/, Povídky z jedné i druhé kapsy, Knihu apokryfů, rovnány (trilogie Hordubal, Povětroň, Obyčejný život, Krakatit, Továrna na absolutno, Válka s mloky a Život a dílo skladatele Foltýna), Doplnily by jej Anglické listy a dvě knížky pro mládež - Dášenska čili život štěněte a Pohádky. Poznamenejme, že Kra katit a Továrna na absolutno vyšly v Bibliotéce českých a slovenských Spisovatelů katovického vydavatelství Šlask.

xxx

P O Z N Á M K A

k článku - Památce Josefa Čapka - zpravodaj SBČ č. 13, str.

Zmínka o „stovkách, „náčrteků . . . vězňů“ v článku /s. 3, od. 4/ je nepřesná, Z koncentračního tábora kresby za, chránil a po osvobození přivezl domů jen jeden Čapkův spoluvězeň, zesnulý Ing. B. Přikryl z Prahy, někdejší ředitel nakladatelství Čin. Zachráněných kreseb nebyly stovky, ale „několik desítek“ /některé z nich nyní v Národní galerii a v Památníku Terezín - jak napsal Ba Přikryl ve své vzpomínce /Malíř - básník. Vzpomínání na Josefa Čapka, Praha, Fr Borový 1948, s. 165/. Při tom kromě kreseb vězňů obsahují zachráněné skici ještě další dva motivy - reminiscence na cykly Oheň a Touha. Báseň „Před velikou cestou“ není dokladem, že byl Čapek živ ještě 4.4.1945, protože tato báseň vznikla těsně před Čapkovým odtransportováním /25.2. 1945/ ze Sachsenhausenu do Bergen - Belsenu/ viz k tomu např. v nové edici Čapkových básní, nazvané Oheň a touha, Praha, Odeon 1980, s. 271/. V tomto smyslu je potřeba opravit obsah odstavce 6 na straně 3. J. Slavík

Zpravodaj SBC 14. číslo, květen 1981
Neprodejný výtisk jen pro vnitřní potřebu
Společnosti bratří Čapků,
Z pověření výboru redigovali:
Dr. F. Krčma, Dr. J. Z. Novák, red. Otomar Zděnek
Adresa Společnosti:
Poštovní schránka 284, hlavní pošta,
Jindřišská 14, 111 21 Praha 1
Účet u Státní banky čs. Praha 1, č. 11-3001-8
Běžný účet č. 663046-018 České st SP. městs. pob.
Václavské 552/1250/S nám. 42 110 03 Praha 1,